

STATUS PRAWNY POSŁA I SENATORA

MGR WOJCIECH WERESZKO

KATEDRA PRAWA KONSTYTUCYJNEGO UWR

PODSTAWY PRAWNE

- Konstytucja RP
- USTAWA z dnia 9 maja 1996 r. O WYKONYWANIU MANDATU POSŁA I SENATORA
- Regulaminy Sejmu i Senatu

PODSTAWOWE ZASADY DOTYCZĄCE STATUSU POSŁA I SENATORA

- Zasada mandatu wolnego
 - Art. 104 ust. 1 Konstytucji: Posłowie są przedstawicielami Narodu. Nie wiążą ich instrukcje wyborców.
 - Parlamentarzysta jako przedstawiciel, na którego w drodze procesu wyborczego przeniesiono władzę zbiorowego suwerena jakim jest Naród - mandat przedstawicielski
 - Decyzje i działania parlamentarzysty nie mogą być zasadniczo kwestionowane czy weryfikowane w czasie pełnienia przez niego mandatu
 - Mandat wolny – zagwarantowanie swobody wykonywania zadań oraz niezależności w procesie decyzyjnym
- Zasada *incompatibilitas*/niepołączalności
 - zob. art. 102-103 oraz 107 Konstytucji RP
 - Zakaz łączenia i sprawowania mandatu z określonymi funkcjami publicznymi
 - Zapewnienie niezależności
 - Aspekt formalny i materialny

IMMUNITET MATERIALNY

- Poseł lub senator nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za swoją działalność wchodzącą w zakres sprawowania mandatu ani w czasie jego trwania, ani po jego wygaśnięciu
 - Za taką działalność poseł lub senator odpowiada tylko przed Sejmem lub Senatem, a w przypadku naruszenia praw osób trzecich może być pociągnięty do odpowiedzialności sądowej tylko za zgodą Sejmu lub Senatu
 - Za taką działalność poseł lub senator ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną lub finansową na zasadach określonych w ustawie oraz w regulaminach Sejmu lub Senatu
- Immunitet materialny chroni działalność obejmującą zgłaszanie wniosków, wystąpienia lub głosowania na posiedzeniach Sejmu, Senatu lub Zgromadzenia Narodowego oraz ich organów, na posiedzeniach klubów, kół i zespołów poselskich, senackich lub parlamentarnych, a także inną działalność związaną nieodłącznie ze sprawowaniem mandatu
- Charakter trwały, ale częściowy

IMMUNITET FORMALNY

- Od dnia ogłoszenia wyników wyborów do dnia wygaśnięcia mandatu poseł lub senator nie mogą być pociągnięci bez zgody Sejmu lub Senatu do odpowiedzialności karnej
 - Zakaz ten **dotyczy** czynów popełnionych do dnia wygaśnięcia mandatu, w tym czynów popełnionych przed dniem ogłoszenia wyników wyborów
 - Zakaz ten **nie ma zastosowania** w postępowaniu karnym, wszczętym przed dniem ogłoszenia wyników wyborów, wobec osoby, która została wybrana na posła lub senatora
 - Sejm lub Senat wyraża zgodę na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej w drodze uchwały podjętej **bezwzględną większością głosów** ustawowej liczby posłów lub senatorów
 - ALE poseł lub senator może sam wyrazić zgodę na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej
- Postępowanie karne wszczęte wobec osoby przed dniem wyboru jej na posła lub senator ulega na żądanie Sejmu lub Senatu zawieszeniu do czasu wygaśnięcia mandatu. W takim przypadku ulega również zawieszeniu na ten czas bieg przedawnienia w postępowaniu karnym.
 - Poseł lub senator, przeciwko któremu toczy się postępowanie karne wszczęte przed dniem wyboru, może wystąpić do Sejmu lub Senatu z wnioskiem o zażądanie przez Sejm lub Senat zawieszenia postępowania karnego do czasu wygaśnięcia mandatu. Wniosek nie może dotyczyć wykonania kary orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądu
 - Sejm lub Senat żąda zawieszenia postępowania karnego w drodze uchwały podjętej większością 3/5 głosów ustawowej liczby posłów lub senatorów
- Brak trwałego charakteru

PRZYWILEJ NIETYKALNOŚCI

- Element immunitetu formalnego
- Poseł lub senator nie może być zatrzymany lub aresztowany bez zgody Sejmu lub Senatu, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania
 - O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Marszałka Sejmu lub Senatu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego
 - zakaz zatrzymania obejmuje wszelkie formy pozbawienia lub ograniczenia wolności osobistej posła lub senatora przez organy stosujące przymus
 - Wniosek o wyrażenie zgody na zatrzymanie lub aresztowanie posła lub senatora składa się za pośrednictwem Prokuratora Generalnego
 - Sejm lub Senat wyraża zgodę na zatrzymanie lub aresztowanie posła lub senatora w drodze uchwały podjętej bezwzględną większością głosów ustawowej liczby posłów lub senatorów
 - Wymóg uzyskania zgody Sejmu lub Senatu nie dotyczy wykonania kary pozbawienia wolności orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądu

PRAWA PARLAMENTARZYSTY

- Podstawowe prawo: czynne uczestnictwo w pracach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów
- Zapewnienie przez państwo warunków niezbędnych do skutecznej realizacji ich obowiązków oraz ochronę praw wynikających ze sprawowania mandatu
- Na zasadach określonych w regulaminach Sejmu i Senatu posłowie oraz senatorowie mogą tworzyć w Sejmie i Senacie odpowiednio kluby, koła i zespoły sejmowe, senackie czy też parlamentarne
- prawo uczestniczyć w sesjach sejmików województw, rad powiatów i rad gmin, właściwych dla okręgu wyborczego, z którego został wybrany
- W wykonywaniu obowiązków poselskich **poseł** w szczególności ma prawo:
 - 1) wyrażać swoje stanowisko oraz zgłaszać wnioski w sprawach rozpatrywanych na posiedzeniach Sejmu i jego organów;
 - 2) wybierać i być wybieranym do organów Sejmu;
 - 3) zwracać się do Prezydium Sejmu o rozpatrzenie określonej sprawy przez Sejm lub komisję sejmową;
 - 4) zwracać się do komisji sejmowej o rozpatrzenie określonej sprawy;
 - 5) uczestniczyć w podejmowaniu poselskich inicjatyw ustawodawczych i uchwałodawczych oraz w rozpatrywaniu projektów ustaw i uchwał Sejmu;
 - 6) uczestniczyć w dyskusji nad sprawami rozpatrywanymi przez Sejm lub komisje sejmowe;
 - 7) wnosić interpelacje i zapytania poselskie

PRAW PARLAMENTARZYSTY C.D.

- W wykonywaniu obowiązków senatorskich **senator** w szczególności ma prawo:
 - 1) wyrażać swoje stanowisko oraz zgłaszać wnioski w sprawach rozpatrywanych na posiedzeniach Senatu i jego organów;
 - 2) wybierać i być wybieranym do organów Senatu;
 - 3) zwracać się do Prezydium Senatu o rozpatrzenie określonej sprawy przez Senat lub komisję senacką;
 - 4) zwracać się do komisji senackiej o rozpatrzenie określonej sprawy;
 - 5) uczestniczyć w podejmowaniu inicjatyw ustawodawczych i uchwałodawczych Senatu;
 - 6) uczestniczyć w dyskusji nad sprawami rozpatrywanymi przez Senat lub komisje senackie.
- Posłowie i senatorowie mają prawo uzyskiwać od członków Rady Ministrów oraz przedstawicieli właściwych organów i instytucji państwowych i samorządowych informacje i wyjaśnienia w sprawach wynikających z wykonywania obowiązków poselskich lub senatorskich
- W wykonywaniu mandatu poseł lub senator ma prawo, jeżeli nie narusza dóbr osobistych innych osób, do uzyskiwania informacji i materiałów, wstępu do pomieszczeń, w których znajdują się te informacje i materiały, oraz wglądu w działalność organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, a także spółek z udziałem Skarbu Państwa oraz zakładów i przedsiębiorstw państwowych i samorządowych, z zachowaniem przepisów o tajemnicy prawnie chronionej

PRAW PARLAMENTARZYSTY C.D.

- Interwencja poselska/senatorska

- Podejmowana w ramach wykonywania swoich obowiązków poselskich lub senatorskich dla załatwienia sprawy, którą wnosi we własnym imieniu albo w imieniu wyborcy lub wyborców
- w organie administracji rządowej i samorządu terytorialnego, zakładzie lub przedsiębiorstwie państwowym oraz organizacji społecznej, a także w jednostkach gospodarki niepaństwowej
 - Legitymacja poselska lub senatorska upoważnia parlamentarzystę do wstępu na teren powyższych jednostek
- Obowiązki podmiotów, wobec których podjęta została interwencja:
 - najpóźniej w ciągu czternastu dni powiadomić posła lub senatora o stanie rozpatrywania sprawy i w terminie uzgodnionym z posłem lub senatorem ostatecznie ją załatwić
 - niezwłocznie przyjąć posła lub senatora, który przybył w związku ze sprawą wynikającą z wykonywania jego mandatu, oraz udzielić informacji i wyjaśnień dotyczących sprawy

OBOWIĄZKI PARLAMENTARZYSTY

- Obowiązek kierowania się dobrem Narodu
- Obowiązek czynnego uczestnictwa w pracach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów
- Obowiązek informowania wyborców o swojej pracy i działalności organu, do którego zostali wybrani
- Podstawowy obowiązek: czynne uczestnictwo w pracach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów